

Metakatseita viestintätieteisiin

ICA

INTERNATIONAL COMMUNICATION ASSOCIATION
54TH ANNUAL CONFERENCE 27.5.–31.5.2004
NEW ORLEANS, USA

Mitä on viestintätiede? Kiinteää tieteenalaa ei koskaan ole ollutkaan. Millaisia vahvuuksia ja heikkouksia nousee tieteenalan moninaisuudesta? Mikä on sen suhde muihin tieteenaloihin? Mitä ovat ne "isot kysymykset", joita tutkijoiden tulisi pohtia? Miten nuori tutkija voi löytää paikkansa ja saavuttaa pätevyytensä yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden risteyksessä?

Nämä isot metakysymykset viestintätieteiden luonteesta vaivaavat tieteenalaa ja tutkijoita yhä useammin. Viestintätiede hajoaa moniin metodeihin, teorioihin, aineistoihin, tekniikoihin ja välineisiin, joten välillä ihmettelee, mikä meitä oikeastaan yhdistää. Maailman suurimmassa viestinnätutkijoiden konferenssissa ICA:ssa New Orleansissa pohdittiin tieteenalan tilaa pääpaneelissa ja siihen liittyneessä kysymys-vastaus -sessiossa¹. Tärkeäksi isoksi kysymykseksi, joka yhdistänee kaikkia, konferenssi määritteli jo vuoden pääteemassaan julkisen intressin (public interest).

Konferenssin plenary-paneelin idea perustuu professori Brenda Dervinin (Ohio State University) järjestämään kyselyyn, johon on vastannut 54 senioritutkijaa ja professoria eri puolilta maailmaa. Kysymykset käsittelivät viestintätieteiden historiaa ja tieteenalan suhdetta muihin tieteenaloihin, viestintätieteiden metodien ja teorioiden moninaisuutta sekä moninaisuuden vahvuuksia ja heikkouksia. Lisäksi Dervin oli kiinnostunut ICA -konferenssin 2004 vuoden teemasta, julkisesta intressistä. Dervin halusi kysymyksiinsä pikavastauksia, "puolen minuutin vastauksia tohtoriopiskelijoille". Kysymykset ja kaikki vastaukset löytyvät verkosta.²

Vastaukset on jätetty alkuperäiseen asuunsa eli monet ovat todellakin pikavastauksia. Onkin jännittävä lukea, miten alan tutkijat määrittelevät tieteenalan keskeisiä kysymyksiä "sұoraan hatusta". Mitä heille tulee ensimmäisenä mieleen? Vaikka vastauksissa ei saakaan lähteä keskustelemaan edellisten vastaajien kanssa, niistä muodostuu keskustelunomainen kokonaisuus, joka inspiroi pohtimaan omaa näkökulmaa viestintätieteisiin. Mistä nurkasta minä itse olen tarttunut tähän tieteenalaan? Miten omassa tutkimuksessani ja tutkijan urallani olen kokenut tieteen moninaisuuden? Missä kohdin viestintätieteiden metodinen, teoreettinen ja aineistollinen moninaisuus on osoittautunut omassa työssäni hyödylliseksi ja missä kohdin vaikeaksi?

Maailmalla viestintätiede on muotoutunut erilaisista taustoista hyvin moninaiseksi. Se, millaisena se näyttäytyy Tampereen yliopiston tiedotusopin laitokselta käsin, ei ole koko totuus. Oman historiansa ja paikkansa tajuaminen suhteessa muihin on kuitenkin tutkijan uran alussa tärkeää, jotta pystyy osallistumaan tieteenalan keskusteluun ja ymmärtämään muiden lähtökohtia. Varmasti kaikille

suomalaisille ICA:n kävijöille esimerkiksi näyttäytyy valtavana ryöppynä amerikkalaisen tutkimuksen positivistisuus ja määrällisyys. Myös tutkimusrahoituksen massiivisuus yllättää. Esimerkiksi yhtä vaikutustutkimusta varten oli tehty kolme erilaista mainosta kuvitteelliselle tuotteelle. Tutkimuksessa (Bushman 2004) testattiin näiden mainosten vaikutusta. Yksi mainos oli luokiteltu neutraaliksi, toinen seksuaaliseksi ja kolmas väkivaltaiseksi. Tampereen perinteestä käsin kysymykseksi nousi, mikä on "seksuaalinen", "väkivaltainen" ja "neutraali", mutta sitä ei tässä paperissa pohdittu.

Yllättäen huomasinkin, että minulle tutummat kulttuurintutkimukselliset lähestymistavat löytyivät Philosophy of Communication -osastosta. Lisäksi eräs amerikkalainen nainen kommentoi esitystäni: "You Europeans are SO philosophical!" ICA -kontekstissa tamperelaisesta pohjakoulutuksesta kumpuava orientaattoni siis määrittyi filosofiseksi!

Dervinin kyselyn pohjalta kuva viestintätieteen historiasta, perustajista ja moninaisuudesta käy mutkikkaaksi. Koko kysymys tieteenalan historiasta on kyseenalainen, koska kuten Amerikan ulkopuolella vaikuttavat tutkijat vastauksissaan huomauttavat, historia riippuu siitä, mistä maantieteellisestä ja historiallisesta perspektiivistä sitä tarkastellaan. Japanilainen Youichi Ito (Keio University) esimerkiksi kirjoittaa, että läntisen maailman ulkopuolella oli tieteellistä tietoa jo ennen kuin tiedettä "tietojärjestelmänä" oli keksitty. Japanissa viestintätutkimus tieteenä alkoi ensimmäisen maailmansodan jälkeen propagandan, paniikin ja juorujen tutkimuksella.

Slovenialainen professori Hanno Hardt mainitsee, että kullakin kansallisella ympäristöllä on oma vastauksensa kysymykseen tieteenalan historiallista juurista. Kaarle Nordenstreng (2005) nostaa esimerkiksi esiin Suomessa ja laajemmin Euroopassa parhaillaan käynnissä olevan opintouudistuksen ja Bolognan prosessin. Suomessa viestintätieteissä on parhaillaan käynnissä mullistus, kun opetuksen ja tutkimuksen rajoja määritellään ammatillista koulutusta tarjoavien opinahjojen, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välille.

Useimmat kyselyyn vastanneet tutkijat hahmottavat viestintätutkimusta kuitenkin yhdysvaltalaisesta perinteestä käsin. Mainituksi tulevat maailmansodat ja niiden innoittama propagandatutkimus sekä se, että monet eurooppalaiset tutkijat pakenivat Yhdysvaltoihin. Tutkijoiden vastauksista on kuitenkin mahdollon löytää yhtenäistä listaa perustajaisista tai -äideistä. Mainituksi tulevat usein Lazarsfeld, Chicagon koulukunta ja Frankfurtin koulukunta.

Veikko Pietilä (2004, 321–324) kuvaa uusimmassa viestintätieteiden historiaa käsittelevässä teoksessaan viestintätieteitä risteyskohdaksi (crossroads). Viestintätieteistä on hänen mukaansa tullut yhä monimuotoisempia. Tieteenala ei ole siirtynyt aiemmasta epäyhtenäisyydestään yhtenäisyyteen vaan monimuotoisuuteen. Metodien, teorioiden, aineistojen ja koko viestintien kentän moninaisuus asettaa alan tutkijan hieman toisenlaiseen asemaan kuin monien muiden yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden tutkijat.

Useimmat Dervinin kyselyyn vastanneet tutkijat pitävät moninaisuutta vahvuutena. Media levittäytyy yhteiskunnassa niin laajoille kentille, ettei sen tarkastelu pelkästään yhdestä tieteenalasta käsin ole mahdollista. Tanskalaisprofessori Klaus Bruhn Jensen kuvaa vahvuutta näin: "Being sources of power, money, as well as meaning, the modern media require humanistic, social-scientific, as well as engineering approaches. I'm a firm believer in the strength of diversity beyond either disciplinary imperialism or apartheid."

Joidenkin mielestä moninaisuuden ongelmat kuitenkin hidastavat tieteenalan kehitystä. Esimerkiksi Buffalon yliopiston professori George Barnett puhuu viestin-

tätieteiden heikkoudesta. "This has created a situation where no one reads anything anyone else has written and everyone thinks they've invented the wheel."

Heikkoudesta on kirjoittanut myös Keith Roe (2003), jonka mukaan tieteenala ja tutkijat ovat hukanneet identiteettinsä: ei ole enää yhteistä tietoa, yhteisiä käsitteitä ja metodeja. Roe on siksi huolissaan viestintätieteiden laadusta. Nyt tekstiä on niin paljon, että on mahdoton olla perillä kaikesta. Roe myös väittää, että tutkijat keskittyvät yhä enemmän kuvailuun analyttisyyden sijaan. Pitäisi keskittyä isoihin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, kuten vallan jakoon ja vallan käyttöön viestinnän kentällä.

Sekä vastauksessaan Keith Roelle (McQuail 2003) että vastauksessaan Dervinin kyselyyn brittiprofessori Denis McQuail korostaa moninaisuuden vahvuuksia. Hänen mukaansa tieteenala ei voi välttää moninaisuutta, ja tässä piilevät sekä alan heikkoudet että vahvuudet. McQuailin (2003) mukaan moninaisuutta on vaalittava siksi, että viestintätiede käsittelee niin moninaisia ja toisiinsa sotkeutuneita yhteiskunnallisia kysymyksiä, ettei niitä mitenkään voida tarkastella yhdestä lähtökohdasta käsin. "Intellectually, I think the strengths outweigh the weaknesses", Mc Quail kuittaa pikavastauksessaan. Samaa tapaan arvioi belgialainen professori Jan Servaes, mutta hän näkee heikkoutena sen, että viestintätiede ei ole kyennyt saavuttamaan vahvaa asemaa akateemisessa maailmassa. "That's one of the reasons why communication scholars are (almost always) bypassed by political scientists, sociologists etc."

Kysymys moninaisuudesta ja viestintätieteistä yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden risteyksessä on erityisen kimurantti nuorelle tutkijalle. Jokainen joutuu tai pääsee tutkimusaiheensa ja metodivalintansa kautta tutkimaan paria muutakin tieteenalaa. Riittämättömyyden tunne on väistämätön. Kaikilla aloilla ei voi saavuttaa yhtä syvällistä ymmärtämystä. Lisäksi jo pelkästään yhteiskuntatieteissä on eri aloilla vaihtelevat käytännöt ja painotukset. Yhtäällä saataan painottaa tarkkaa empiiristä raportointia ja perustelua, kun taas toisaalla arvostetaan pohdiskelua ja teoreettisuutta.

ICA -konferenssissa nostin tämän kysymyksen esiin paneelissa, jossa tohtoriopiskelijat olivat vastatusten konferenssin pääpuhujien kanssa. Kysymykseeni olivat vastaamassa Brenda Dervin (Ohio State yliopisto), Youichi Ito (Keio yliopisto), Denis McQuail (Southamptonin yliopisto), Daniel O'Keefe (Illinoisin yliopisto) ja Barbara Zelizer (Pennsylvanian yliopisto).

Tutkijan paikka useiden tieteiden risteyksessä aiheuttaa sen, että kaikkialle ei ennätä. Jotenkin omaa olemistaan ja työtään on rajattava. Brenda Dervinin ohjeena on, että liian rajoittuneeksi ei kannata ryhtyä, esimerkiksi ei ole terveellistä julkaista vain yhdessä lehdessä. "You might think you matter but you don't." O'Keefe painotti, että täytyy tietää, mitä tutkimusaiheesta muissa tieteenaloissa puhutaan. Hän kuitenkin lohduttaa, että millään muullakaan tieteenalalla ei ole niin kiinteää ydintä kuin ulospäin näyttää. Kaikilla on monimuotoisuutensa ja O'Keefen mukaan muut tieteenalat vain esittävät yhtenäistä. "Chill out", neuvoo O'Keefe. Samaa painottivat myös McQuail, Ito ja Zelizer. Viestinnäntutkijan on tiedettävä, mitä muilla tieteenaloilla tapahtuu, mutta se, mihin tieteenalaan nuoren tutkijan kannattaisi munansa laittaa, riippuu tutkimuskysymyksestä. Zelizer huomauttaa, että online-journaalien ja Internetin vuoksi tutkijan on nykyisin helpompi saada käsitys jonkin käsitteen tai metodin käytöstä eri tieteenaloilla. Hakuja tehdessä tulee tehneeksi aina uusia havaintoja.

Paneeli oli yhtä mieltä siitä, että viestintätieteiden moninaisuus on voimavara, myös aloittelevalle tutkijalle. Oman tutkimuksensa ja tutkijaroolinsa paikan-

taminen on kuitenkin yhä tärkeämpää, ja monimutkaisempaa kuin aiemmin. Tutkijan on tiedettävä, mitä lähialoilla tapahtuu, mutta maltettava mielensä ja löydettävä oma polkunsaa.

Viitteet

- 1 Plenary: The Strengths of Our Methodological Divides – Five Navigators, Their Struggles and Successes. Post-Plenary Dialogue: The Five Navigators Meet a Panel of Doctoral Students. ICA 28.5.2004.
- 2 <http://communication.sbs.ohio-state.edu/sense-making/zennezICA/ICA30secondanswers.pdf/>.

Kirjallisuus

- Bushman, Brad J. (2004)
If the Television Program Bleeds, Then Memory for the Ad Recedes. Esitelmä ICA -konferenssissa
27.–31.5.2004 New Orleans, USA.
- McQuail, Denis (2003)
Making Progress in a Trackless, Weightless and Intangible Space: A Response to Keith Roe. *Communications*
28, 275–284.
- Nordenstreng, Kaarle (2005; ilmestyy)
Ferment in the Field: Notes on the Evolution of Communication Studies and Their Dicipinary Nature. Javnost
– The Public. (Erikoisnumero "New Perspectives on Critical Communication Studies", toim. Janet Wasko &
Andrew Calabrese.)
- Pietilä, Veikko (2004)
Mass Communication Studies. Highways and Byways. Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Roe, Keith (2003)
Communication Science. Where Have We Been? Where Are We Now? Where Are We Going? Or: Media
versus Communication Research? *Communications* 28, 53–59.